PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

Nr 455

Społeczne gospodarowanie

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Anna Grzybowska
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Barbara Cibis
Łamanie: Małgorzata Myszkowska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych
www.pracenaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-622-0

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp 7

Izabela Ścibiorska-Kowalczyk, Agnieszka Mikucka-Kowalczyk: Perspektywy i wyzwania współczesnej gospodarki społecznej / Perspectives and challenges for contemporary social economy 9

Dorota Teneta-Skwiercz: Współpraca międzysektorowa jako narzędzie realizacji koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu / The cooperation within sectors as a tool of CSR execution 30

Agnieszka Chomiuk, Marzena Starnawska: O ekonomizacji i gotowości do niej wśród gdyńskich organizacji pozarządowych – motywy, procesy, kierunki / Economization and readiness for economization among non-government organizations in Gdynia city – motives, process, direction 44

Maria Fic, Edyta Ropuszyńska-Surma: Pułapka średniego dochodu – implikacje dla krajów grupy wyszehradzkiej / The middle-income trap – implications for countries of the Visegrad group 67

Filip Karol Leszczyński: Zasada gospodarności w poglądach polskich ekonomistów okresu międzywojennego: Taylor – Caro – Biegeleisen / The principle of economy in the opinion of Polish economists from the inter-war period: Taylor – Caro – Biegeleisen 80

Magdalena Raftowicz-Filipkiewicz, Mirosław Struś, Tomasz Pilawka: Rola NGO we wdrażaniu polityki spójności. Teoria a praktyka / The role of NGOs in implementing cohesion policy. Theory vs. practice 93

Katarzyna Przybyła: Poziom rozwoju infrastruktury społecznej Poznania na tle większych miast województwa wielkopolskiego / The level of Poznań social infrastructure development at the background of bigger cities in Wielkopolska region..... 101

Aleksandra Wejt: Podmioty gospodarki społecznej przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu w województwie łódzkim / Social economy entities preventing social exclusion in Łódź Voivodeship 109

Izabela Ścibiorska-Kowalczyk, Agnieszka Mikucka-Kowalczyk: Bariery w działaniu podmiotów prowadzących Warsztaty Terapii Zajęciowej / Barriers in action of persons conducting the Occupational Therapy Workshops .. 122

Alina Kulczyk-Dynowska: Funkcja turystyczna gminy Wleń a kontekst świadomości społecznej miejsca / Tourist function of Wleń municipality vs. the context of public awareness of a location..... 133

Eleonora Gonda-Soroczyńska: Wielofunkcyjność górskich uzdrowisk polskich na przykładzie Krynicy-Zdroju / Multi-functionality of Polish mountain spa and health resorts based on the example of Krynica-Zdrój 140

Wstęp

Mamy przyjemność oddać w ręce Czytelników kolejny tom Prac Naukowych wydawanych przez Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, zatytułowany „Społeczne gospodarowanie". W ostatnich latach obserwujemy rosnące zainteresowanie szeroko rozumianą problematyką społecznego gospodarowania, która jest przedmiotem badań ekonomistów, socjologów, prawników i teologów. Czym właściwie jest społeczne gospodarowanie? Trudne, a wręcz niemożliwe jest jednoznaczne sformułowanie jednej definicji. Artykuły zawarte w Pracach Naukowych UE stanowią próbę zaprezentowania dyskusji, jaka towarzyszy problematyce społecznego gospodarowania, oraz badań empirycznych będących próbą uwzględnienia różnorodności problemów, które ona obejmuje. Egzemplifikacją szeroko rozumianej koncepcji społecznego gospodarowania **są podmioty gospodarki społecznej funkcjonujące w warunkach gospodarki rynkowej**. Artykuł Izabeli Ścibiorskiej-Kowalczyk i Agnieszki Mikuckiej-Kowalczyk poświęcony jest perspektywom i wyzwaniom podmiotów trzeciego sektora. Autorki wskazują, że obecny stan instytucji nie sprzyja osiąganiu celów podmiotów gospodarki społecznej. Jest to niejako punkt wyjścia do interesujących rozważań dotyczących związków i różnych form współpracy między sektorami: prywatnym, publicznym i społecznym. Dorota Teneta-Skwiercz zauważa, że nie tylko z roku na rok rośnie liczba przedsiębiorstw, które angażują się w różne formy współpracy z sektorem publicznym i społecznym, lecz przede wszystkim udaje się rozwiązywać niektóre problemy społeczne oraz efektywniej wykorzystywać posiadane zasoby. W kolejnym artykule Agnieszka Chomiuk i Marzena Starnawska na podstawie badań empirycznych gdańskich organizacji pozarządowych podejmują próbę odpowiedzi na fundamentalne pytanie stawiane w kontekście działań III sektora. A mianowicie: Czy i w jaki sposób organizacje pozarządowe mogą budować swoją stabilność i niezależność finansową? Autorki wskazują, że jednym ze sposobów uniezależniania się podmiotów *non-governmental organizations* (NGO) od sektora publicznego jest tworzenie i rozwijanie przedsiębiorczości społecznej. Kolejny artykuł przynosi rozważania teoretyczne i analizę empiryczną danych statystycznych na temat „pułapki średniego dochodu" w państwach grupy wyszehradzkiej (V4). Maria Fic i Edyta Ropuszyńska-Surma omawiają czynniki sprzyjające oraz zapobiegające wpadnięciu w pułapkę średniego dochodu w Czechach, Polsce, Słowacji i na Węgrzech. W następnym interesującym artykule Filip Leszczyński przedstawia historyczne interpretacje zasady gospodarności. Analiza obejmuje okres międzywojenny, a Autor, przedstawiając różnice w interpretacji zasady gospodarności – Leopolda Caro, Edwarda Taylora oraz Leona Władysława Biegeleisena, wskazuje na możliwe sposoby wykorzystania sformułowanych wniosków we współczesnych

gospodarkach rynkowych. Z kolei Magdalena Raftowicz-Filipkiewicz, Mirosław Struś i Tomasz Pilawka omawiają kwestie roli organizacji trzeciego sektora w osiąganiu trwałego i zrównoważonego rozwoju. Autorzy na podstawie ankietowych badań empirycznych zrealizowanych w gminach dolnośląskich stwierdzają, że realna rola, jaką odgrywają podmioty NGO we wdrażaniu polityki spójności, wynika z ich kondycji i potencjału, choć zasadniczo różni się od tej, jaka przypisywana jest im w teorii. Kolejny artykuł, tym razem Katarzyny Przybyły, oparty na analizie danych empirycznych, również przedstawia zmiany w poziomie infrastruktury społecznej Poznania na tle powiatów grodzkich: Kalisza, Konina i Leszna. Autorka wyodrębniła komponenty infrastruktury społecznej: infrastrukturę edukacyjną, infrastrukturę stworzoną na potrzeby kultury, sztuki, sportu i rekreacji oraz infrastrukturę służącą ochronie zdrowia i opiece społecznej i skonstruowała taksonomiczne miary syntetyczne dla lat 2005-2014. Problemowi wykluczenia społecznego w województwie łódzkim poświecony został artykuł Aleksandry Wejt. Autorka skoncentrowała się na wskazaniu podmiotów ekonomii społecznej, których celem jest przeciwdziałanie ekskluzji i wspieranie inkluzji społecznej. Podobny temat jest przedmiotem analizy, w którym Izabela Ścibiorska-Kowalczyk i Agnieszka Mikucka-Kowalczyk skupiają się na ujęciu w węższym zakresie inkluzji społecznej, jaką są Warsztaty Terapii Zajęciowej (WTZ). Autorki podkreślają kontrowersje, jakie w praktyce wywołuje funkcjonowanie tych podmiotów gospodarki społecznej. Tak jak bezsporna jest rola, jaką WTZ odgrywają w zakresie podnoszenia jakości życia codziennego uczestników, tak przygotowanie do podjęcia pracy zawodowej przez te warsztaty jest znikome. Następnie Alina Kulczyk-Dynowska przedstawia funkcje turystyczne gminy Wleń w dwóch kontekstach. Oba konteksty: kontekst wielofunkcyjności obszarów wiejskich oraz kontekst świadomości miejsca, z uwagi na swoją komplementarność, mają szczególne znaczenie dla gmin położonych na terenach o znacznych wartościach przyrodniczych. W ostatnim artykule Eleonora Gonda-Soroczyńska zwraca uwagę na to, że w gospodarce rynkowej do prawidłowego funkcjonowania uzdrowiska konieczna jest wielofunkcyjność. Przykładem takiej wielofunkcyjności jest uzdrowisko Krynica-Zdrój. Autorka zamyka swoje rozważania stwierdzeniem, że jednofunkcyjność uzdrowisk prowadzi do problemów ekonomicznych i stopniowej ich degradacji.

Żywimy nadzieję, że artykuły zawarte w tym tomie Prac Naukowych będą stanowiły punkt wyjścia do dyskusji na temat społecznego gospodarowania, a w niektórych przypadkach również na temat możliwości aplikacji konkluzji w nich zawartych w tych szczególnych warunkach społecznych, ekonomicznych i politycznych.

Grażyna Wrzeszcz-Kamińska, Magdalena Raftowicz-Filipkiewicz

PRACE NAUKOWE UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO WE WROCŁAWIU
RESEARCH PAPERS OF WROCŁAW UNIVERSITY OF ECONOMICS nr 455 • 2016

Społeczne gospodarowanie ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

Eleonora Gonda-Soroczyńska
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu
e-mail: eleonora.gonda-soroczynska@up.wroc.pl

WIELOFUNKCYJNOŚĆ GÓRSKICH UZDROWISK POLSKICH NA PRZYKŁADZIE KRYNICY-ZDROJU

MULTI-FUNCTIONALITY OF POLISH MOUNTAIN SPA AND HEALTH RESORTS BASED ON THE EXAMPLE OF KRYNICA-ZDRÓJ

DOI: 10.15611/pn.2016.455.11
JEL Classification: Q56

Streszczenie: W pracy dokonano analizy funkcji pełnionych przez miejscowość uzdrowiskową Krynica-Zdrój. W gospodarce rynkowej do prawidłowego funkcjonowania uzdrowiska niezbędna jest wielofunkcyjność. Autorka wcześniej przebadała uzdrowiska dolnośląskie, w których podobna zasada już działa. Wielość, jakość i różnorodność oferty usług decyduje o szansie przetrwania tych szczególnych jednostek osadniczych. Coraz większą popularnością cieszą się w Polsce takie uzdrowiska, w których można się nie tylko leczyć, ale także skorzystać z różnych form sportu i rekreacji oraz z bogatej oferty zabiegów upiększających, wyszczuplających, korygujących sylwetkę itp. Obecnie ludzie chcą być nie tylko zdrowsi, ale i piękniejsi. Wielofunkcyjność uzdrowisk w czasach przemian gospodarczo-przestrzennych odgrywa coraz większą rolę: odnowa biologiczna, elementy turystyki ogólnie i szeroko pojmowanej, zdominowały uzdrowiska na całym świecie. Jednofunkcyjność skazuje je na niebyt i szeroko rozumiane problemy ekonomiczne.

Słowa kluczowe: uzdrowisko, wielofunkcyjność, jednofunkcyjność, przemiany funkcjonalno-przestrzenne

Summary: The study is focused on the location of Krynica Górska – a spa and health resort. The analysis of its functions was conducted. Multi-functionality is indispensable in market economy for proper functioning of health and spa resorts. The author studied Lower Silesian spas and confirmed this rule. Large number, quality and diversity of the offered services are decisive for the survival chances of the specific settlement units. The spas which offer not only treatment but also different forms of sport and recreation, beauty and rejuvenation sessions, silhouette modelling and correcting etc. are gaining popularity in Poland. Currently people want not just to stay healthy but also be more beautiful. The multi-functionality of spas, in view of the occurring socio-economic transformations, plays an increasingly important role. Especially the broadly approached wellness and also the general and widely understood components of tourism have become crucial for the prosperity of spa and health

resorts worldwide. Single-functionality of any spa results in its nonexistence and a wide range of economic problems.

Keywords: spa and health resort, multi-functionality, single-functionality, functional and spatial transformations.

1. Wstęp

Badając miejscowości uzdrowiskowe w Polsce, dostrzegamy pewne przeobrażenia w ich tkance urbanistycznej. Wynikają one m.in. z działań inwestycyjnych, które są efektem pomysłów inwestorów i włodarzy poszczególnych gmin, efektem możliwości pozyskiwania funduszy z Unii Europejskiej, efektem koncepcji rozwoju, nie uwzględniających niekiedy zapisów w dokumentach planistycznych. Zmiany przestrzenne wynikają również z konieczności wprowadzania nowych, niezbędnych funkcji na teren uzdrowisk, dotychczas będących ośrodkami jednofunkcyjnymi [Kurek (red.) 2008]. Jednofunkcyjność uzdrowiska w obecnych realiach jest niewystarczająca i skazuje dany ośrodek na upadek [Gonda-Soroczyńska 2014]. W ślad za Stanami Zjednoczonymi i bogatymi krajami Europy Zachodniej, w których od wielu dziesiątek lat funkcjonuje gospodarka rynkowa, przekonano się, iż tylko wielofunkcyjność tego typu ośrodków daje szanse na rozwój i poprawną, zadowalającą egzystencję. Funkcja *stricte* uzdrowiskowa wymaga występowania wód leczniczych czy mikroklimatu w danym regionie. Tam, gdzie ich nie było, nie budowano uzdrowisk. Na przykład w krajach północno-zachodniej Europy (Holandia, Dania) i skandynawskich nie budowano sanatoriów, szpitali uzdrowiskowych właśnie z tych powodów. Wprowadzanie nowych funkcji na teren uzdrowiska dość często negatywnie wpływa na zachowanie tożsamości miejsca, co jest szczególnie widoczne w uzdrowiskach górskich [Gonda-Soroczyńska, Przybyła 2011]. Także brak ograniczeń w działaniach inwestycyjnych obserwowany od wielu lat prowadzi do negatywnych przemian przestrzennych, tj. np. przeskalowania budynków, niewłaściwych ich form, kolorystyki itp., niszczenia lokalnych cech miejsca, upadku tradycji i zaniku charakteru uzdrowiska. Współczesne tendencje zmierzają w kierunku kreowania miejscowości uzdrowiskowych w formie ośrodków wielofunkcyjnych, najczęściej uzdrowiskowo-sportowo-wypoczynkowo-turystycznych, z dominującą funkcją uzdrowiskową [Gaworecki 2003]. Presja podmiotów inwestycyjnych wraz z jednoczesnym brakiem dokumentów planistycznych, warunkujących prawidłowe działania, to główne czynniki pogłębiające negatywne przekształcenia przestrzenne uzdrowisk. Miejscowości uzdrowiskowe dysponujące zazwyczaj ogromnym potencjałem i zróżnicowanymi walorami przyrodniczymi [Gonda-Soroczyńska 2011], krajobrazowymi, klimatycznymi [Kozłowska-Szczęsna i in. 2002; Baliński 1974], kulturowymi, przy prawidłowym ich wykorzystaniu, mogłyby być wzorcem i podstawą dalszego harmonijnego i zrównoważonego rozwoju.

Niezwykle ważne są decyzje gmin uzdrowiskowych. Wszelkie błędy w nich zawarte, wadliwie pojmowana i prowadzona polityka przestrzenna, mogą prowadzić do bezpowrotnej utraty walorów, jakimi gminy dysponują. Mowa tu o niepowtarzalnym charakterze uzdrowisk, o dysponowaniu określonymi leczniczymi surowcami naturalnymi, o zachowaniu tradycji, o nastroju i klimacie poszczególnych miejsc, o wartościach widokowych terenów otwartych, walorach kompozycyjnych. Są to te elementy, o które należy się troszczyć, jeśli chce się je zachować i utrzymać. Określamy je mianem elementów lokalnej tożsamości [Kaczyńscy 2006]. Walory przyrodnicze miejscowości uzdrowiskowych w sposób szczególny wpłynęły na ich wizerunek, układy przestrzenne. Lokalizacja parków zdrojowych, większych kompleksów leśnych, ogólnie pojmowanych terenów zielonych, znacząco wpłynęły na rozwój i funkcję tych miejscowości w przeszłości, które od początku ich istnienia były ośrodkami jednofunkcyjnymi [Gonda-Sroczyńska 2015]. W gospodarce rynkowej te uzdrowiska, które nie postawią na wielofunkcyjność, skazane są na niebyt.

2. Cel i metody badań

Głównym celem badań było wykazanie, iż Krynica-Zdrój jest ośrodkiem wielofunkcyjnym. Przeprowadzone analizy, inwentaryzacje, wywiady środowiskowe, wywiady z włodarzami gmin uzdrowiskowych pozwoliły stwierdzić, iż współcześnie zasadne jest wprowadzanie wielości i różnorodności funkcji, a nie opieranie się wyłącznie na funkcji uzdrowiskowej. Podczas badań wykonano szczegółową dokumentację fotograficzną, szkice urbanistyczne i architektoniczne. Zamieszczone liczne fotografie, wykonane przez autorkę, mają pokazać charakterystyczną dla Krynicy-Zdroju kubaturową infrastrukturę uzdrowiskową i najważniejsze elementy małej architektury. W opracowaniu zapoznano się z istniejącymi obiektami infrastruktury uzdrowiskowej i szeroko rozumianej infrastruktury turystycznej, z możliwościami inwestycyjnymi, z dokumentami planistycznymi opracowanymi w celu zachowania ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju.

3. Krótka charakterystyka uzdrowiska

Krynica-Zdrój, do 2002 roku nazywana Krynicą, potocznie Krynicą Górską, to małe miasto założone w 1547 roku, posiadające prawa miejskie od 1889 roku, liczące 11 361 mieszkańców (dane z 2013 roku), o powierzchni 40,00 km², gęstości zaludnienia 286 os./km², położone w województwie małopolskim, w powiecie nowosądeckim, w Beskidzie Sądeckim, w dolinie potoku Kryniczanka. Warto poznać inne, małe, także górskie miasto uzdrowiskowe, jakim jest Ustroń [Zuzańska-Żyśko, Petryszyn 2008] oraz nizinne Busko-Zdrój, porównywalnej wielkości [Gonda-Soroczyńska 2012]. Krynica-Zdrój jest siedzibą gminy miejsko-wiejskiej. Miasto otaczają wzniesienia Góry Parkowej, Jasiennika i Krzyżowej. Określane jest perłą polskich uzdrowisk górskich i podgórskich [Łazarkowie 2007]. Miasto od wielu lat

funkcjonuje jako uzdrowisko, ale dzięki poczynionym licznym inwestycjom, wprowadzeniu wielu innych, oprócz uzdrowiskowej, funkcji radzi sobie gospodarczo i ekonomicznie bardzo dobrze. Już w 1937 roku w miasteczku uruchomiono kolej ziemno-linową na Górę Parkową (741 m n.p.m.), w 1997 roku kolejkę gondolową na Górę Jaworzynę (1114 m n.p.m.), przewożącą około 1200 osób na godzinę. Ta druga inwestycja znacząco wpływa na rozwój narciarstwa i, dzięki niej, miejscowość stała się ważnym ośrodkiem narciarskim. Także duża liczba dobrze przygotowanych wyciągów narciarskich przyciąga w sezonie zimowym licznych turystów z kraju i zagranicy.

4. Podstawowa funkcja w uzdrowisku

W Krynicy-Zdroju podstawową funkcją, tą dominującą, jest funkcja uzdrowiskowa, realizowana przede wszystkim w sanatoriach, domach uzdrowiskowych, szpitalach uzdrowiskowych, ośrodkach rehabilitacyjno-leczniczych dzięki rozbudowanej bazie zabiegowej. Leczy się tutaj choroby układu trawienia, nerek i układu moczowego, choroby kobiece, układu krążenia, choroby krwi i układu krwiotwórczego, reumatologiczne, górnych dróg oddechowych. Zarówno historyczna, jak i współczesna kubaturowa infrastruktura uzdrowiskowa stanowi fundament dla działania uzdrowiska.

Wymienić należy: 12 sanatoriów i szpitali uzdrowiskowych: Continental SP ZOZ MSWiA, Abaton, Energetyk, Nad Kryniczanką, OSW Hajduczek, Leśnik Drzewiarz, Sanatorium Uzdrowiskowe Nowe Łazienki Mineralne, Sanatorium Uzdrowiskowe Nowy Dom Zdrojowy, Sanatorium Uzdrowiskowe Patria, Sanatorium Uzdrowiskowe Zgoda, Szpital Uzdrowiskowy Stary Dom Zdrojowy, Wojskowy Szpital Uzdrowiskowy Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej; 8 ośrodków rehabilitacyjno-leczniczych: DWL Jagiellonka, Wypoczynkowo-lecznicze CWR DAMIS BT, Centrum Zdrowia, OLW Mielec, ORW Panorama, ORW Patron, OWL Evita, OWR Familijny; 3 pijalnie leczniczych wód mineralnych: Nowa Pijalnia Główna z salą koncertową, Pijalnia „Mieczysław, Pijalnia „Jan"; Łazienki Borowinowe; Stare Łazienki; 3 parki uzdrowiskowe: Góra Parkowa, Park im. Kazimierza Pułaskiego, Park im. Romana Nitribitta; krynicki deptak (utworzony w 1971 roku); dawne, zabytkowe, zbudowane na wzór szwajcarski wille dla kuracjuszy, znakomicie wkomponowane w krajobraz górski, pełniące obecnie inne funkcje: „Biała Róża" z 1855 roku, (obecnie kawiarnia, restauracja, punkt foto, sklep odzieżowo-obuwniczy) „Biały Orzeł" z 1857 roku (pensjonat z pokojami dla turystów), „Kosynier" z 1880 roku (obecnie Państwowa Szkoła Muzyczna), „Wisła" (pensjonat z pokojami dla turystów, kawiarnią i dancingami), „Węgierska Korona" z 1880 roku (obecnie kawiarnia i pizzeria), „Witoldówka" z 1888 roku (obecnie hotel, restauracja, sala klubowa, sale konferencyjne), „Małopolanka" z 1898 roku (obecnie pokoje z lat 20. ubiegłego wieku, restauracja, dom kawy i wina, SPA), „Romanówka" (obecnie od 1994 roku funkcjonuje Muzeum Nikifora); liczne elementy małej architektury, w tym: muszlę koncertową, altanki, zadaszenia nad ujęciami

Fot. 1. Krynica-Zdrój, Sanatorium Uzdrowiskowe Nowy Dom Zdrojowy przy deptaku
(E. Gonda-Soroczyńska, marzec 2016)

Fot. 2. Krynica-Zdrój, Szpital Uzdrowiskowy Stare Łazienki przy deptaku
(E. Gonda-Soroczyńska, marzec 2016)

Fot. 3. Krynica-Zdrój, Nowa Pijalnia Wód Mineralnych z salą koncertową przy deptaku
(E. Gonda-Soroczyńska, marzec 2016)

Fot. 4. Krynica-Zdrój, Stary Dom Zdrojowy z Pijalnią „Mieczysław" w centrum zdroju
(E. Gonda-Soroczyńska, marzec 2016)

Fot. 5. Krynica-Zdrój, Pijalnia Wód Mineralnych „Jan" przy alejce Nikifora Krynickiego, w parku (E. Gonda-Soroczyńska, marzec 2016)

Fot. 6. Krynica-Zdrój, Sanatorium Uzdrowiskowe Nowe Łazienki Mineralne przy ul. Piłsudskiego (E. Gonda-Soroczyńska, marzec 2016)

Fot. 7. Krynica-Zdrój, ul. Bulwary Dietla 12, „Biała Róża" z 1855 roku – dawna willa dla kuracjuszy (E. Gonda-Soroczyńska, marzec 2016)

Fot. 8. Krynica-Zdrój, ul. Bulwary Dietla 18, „Węgierska Korona" z 1880 roku – dawna willa dla kuracjuszy (E. Gonda-Soroczyńska, marzec 2016)

Fot. 9. Krynica-Zdrój,
ul. Bulwary Dietla 13 „Małopolanka”
z 1898 roku – dawna willa dla kuracjuszy
(E. Gonda-Soroczyńska, marzec 2016)

Fot. 10. Krynica-Zdrój,
ul. Bulwary Dietla 19, „Romanówka” –
dawna willa dla kuracjuszy, obecnie od
1994 roku Muzeum Nikifora,
(E. Gonda-Soroczyńska, marzec 2016)

Fot. 11. Krynica-Zdrój,
ul. Bulwary Dietla 15, „Kosynier”
z 1880 roku, obecnie Państwowa Szkoła
Muzyczna (od 1984 roku) – dawna willa
dla kuracjuszy
(E. Gonda-Soroczyńska, marzec 2016)

Fot. 12. Krynica-Zdrój,
ul. Bulwary Dietla 10, „Witoldówka”
z 1888 roku – dawna willa dla kuracjuszy,
obecnie od 1994 roku funkcjonuje
Muzeum Nikifora
(E. Gonda-Soroczyńska, marzec 2016)

Fot. 13. Krynica-Zdrój, muszla koncertowa w sąsiedztwie Nowej Pijalni Wód Mineralnych i Nowego Domu Zdrojowego (E. Gonda-Soroczyńska, marzec 2016)

Fot. 14. Krynica-Zdrój, altanka – nowa „Glorietta" w parku Zdrojowym (E. Gonda-Soroczyńska, marzec 2016)

Fot. 15. Krynica-Zdrój, pomnik Jana Kiepury autorstwa Tadeusza Markiewicza (E. Gonda-Soroczyńska, marzec 2016)

Fot. 16. Krynica-Zdrój, pomnik Nikifora Krynickiego w centrum miasta z 2005 roku (E. Gonda-Soroczyńska, marzec 2016)

Fot. 17. Krynica-Zdrój, postument z popiersiem Józefa Dietla z 1900 roku we wschodniej części Parku M. Dukieta (E. Gonda-Soroczyńska, marzec 2016)

Fot. 18. Krynica-Zdrój, pomnik Adama Mickiewicza z postacią dziewczyny w stroju ludowym z 1906 roku w parku Zdrojowym, autorstwa rzeźbiarza Antoniego Popiela (E. Gonda-Soroczyńska, marzec 2016)

leczniczych wód mineralnych, pomniki – m.in.: Józefa Dietla, Jana Kiepury, Adama Mickiewicza, Nikifora Krynickiego.

5. Inne funkcje w uzdrowisku

Od wielu lat miasteczko położyło nacisk na rozwój innych, dodatkowych funkcji, oprócz typowo uzdrowiskowej. Wymienić należy: funkcję hotelarską z doskonale rozwiniętą w niektórych hotelach funkcją Spa&Wellness (14 hoteli: Prezydent, Pegaz, Krynica, SPA dr Irena Eris, Cztery Pory Roku, Jaworzyna Krynicka, Motyl, Saol, Stefania, Wysoka, Orlik, Echo, Rapsodia, Renesans); funkcję wczasowo-wypoczynkową (66 domów wczasowych); funkcję szkoleniowo-wypoczynkową, w ramach której organizowane są sympozja naukowe w ośrodkach szkoleniowo-wypoczynkowych (realizowaną także w hotelach); funkcję sportową (19 klubów sportowych, tor saneczkowy, skocznia narciarska, liczne wyciągi narciarskie, 6 kortów tenisowych, 1 basen otwarty, 3 baseny kryte, 2 lodowiska: sztuczne i naturalne, stadion); funkcję kulturalną, w tym m.in.: Europejski Festiwal im. Jana Kiepury

(prezentacja dzieł operowych, operetkowych, symfonicznych, spektakle baletowe i teatralne); koncerty promenadowe; przegląd filmów z Janem Kiepurą; Muzeum Nikifora w willi „Romanówka" (założone w 1994 roku); biblioteka publiczna działająca 55 lat, a będąca organizatorem konkursów literackich, spotkań autorskich z twórcami, wystaw, różnych imprez muzycznych, kulturalnych, okolicznościowych; Centrum Kultury składające się z Krynickiego Domu Kultury potocznie nazwanego „Siedliskiem", kina „Jaworzyna", Wiejskiego Domu Kultury w Tyliczu i Orkiestry, Zdrojowej Galerii Malarstwa i Rzeźby (rocznie ok. 1000 imprez); funkcję biznesową (Międzynarodowe Forum Ekonomiczne w Krynicy-Zdroju skupiające ekspertów i liderów życia politycznego, społecznego, gospodarczego i kulturalnego dyskutujące o wyzwaniach stojących przed współczesnym światem, zwłaszcza Europą); funkcję turystyczną szeroko rozumianą (liczne atrakcje turystyczne: kolejka na Górę Parkową; kolejka gondolowa na Jaworzynę Krynicką; Szlak Cerkwi Łemkowskich poświęcony budownictwu sakralnemu tych okolic (w przeszłości tereny były zamieszkane głównie przez Łemków); Muzeum Turystyki Górskiej przy schronisku PTTK na Jaworzynie Krynickiej; liczne szlaki turystyczne: żółte, zielone, czerwone, niebieskie, czarne; liczne zabytki architektoniczne w tym m.in. wymienione wcześniej kubaturowe zabytkowe obiekty uzdrowiskowe, park Zdrojowy, pomniki, drewniany kościół Przemienienia Pańskiego z 1864 roku, kościół Wniebowzięcia NMP z lat 1887-1902 w stylu „renesansu włoskiego", luksusowy, modernistyczny hotel „Patria" z 1932 roku, pochodzący z 1870 roku „Słotwiński Pawilon Koncertowy", w którym odbywały się koncerty dla kuracjuszy, od 1989 roku funkcjonujący jako restauracja „Koncertowa" i inne.

Tabela 1. Obiekty noclegowe w Krynicy-Zdroju w latach 2000-2014

Rok	Hotele	Pensjonaty	Inne obiekty hotelowe	Schroniska	Ośrodki wczasowe	Ośrodki kolonijne	Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	Domy pracy twórczej	Kempingi	Pola biwakowe	Zakłady uzdrowiskowe	Kwatery agroturystyczne	Pozostałe obiekty niesklasyfikowane
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
2000	4	29	-	1	25	0	-	-	0	0	11	8	20
2001	5	29	-	1	21	0	4	1	0	0	11	11	20
2002	6	22	-	1	26	0	6	1	0	0	11	9	15
2003	8	17	-	1	27	0	8	1	0	0	12	-	20
2004	7	15	2	1	32	0	9	1	0	0	12	-	14
2005	7	13	2	1	30	0	9	1	0	0	12	-	13
2006	7	12	3	1	29	0	9	1	0	0	13	-	11
2007	8	12	3	2	28	0	9	1	0	0	12	-	13

Tabela 1, cd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
2008	9	10	3	2	28	0	11	1	0	0	12	-	13
2009	12	11	4	2	23	0	11	1	0	0	13	-	10
2010	12	10	4	2	21	1	11	1	0	0	13	0	8
2011	11	10	3	2	19	1	8	1	0	0	13	0	8
2012	13	8	4	2	17	0	9	1	0	0	13	0	8
2013	15	8	4	2	17	1	9	1	0	0	13	0	8
2014	15	13	4	2	16	0	9	1	0	0	14	0	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 2. Wyposażenie turystycznych obiektów noclegowych w Krynicy-Zdroju w latach 2000-2013

Rok	Boisko do siatkówki lub koszykówki	Boisko do piłki nożnej	Kort tenisowy	Basen kryty	Basen otwarty	Siłownia	Sauna	Solarium	SPA	Zajęcia prowadzone przez instruktora (np.*fitness*, joga, aerobik, gimnastyka)	Stół do bilardu z wyposażeniem	Stół do tenisa stołowego z wyposażeniem	Kręgle	Mini golf	Wypożyczalnia sprzętu pływającego	Wypożyczalnia sprzętu turystycznego (np. rowery, *nordic walking*, narty, łyżwy, rolki)
2000	0	-	0	0	-	0	0	0	-	-	0	0	-	0	0	-
2001	0	-	0	0	-	0	0	0	-	-	0	0	-	0	0	-
2002	0	-	0	0	-	0	0	0	-	-	0	0	-	0	0	-
2009	8	-	1	8	-	24	24	12	-	-	26	27	-	0	2	-
2013	10	3	2	10	3	20	25	10	21	17	28	31	1	2	1	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

6. Plany i zamierzenia na przyszłość

Przeprowadzone badania pozwalają stwierdzić, iż baza hotelowa i sanatoryjno-wypoczynkowa w Krynicy-Zdroju jest wystarczająca. Zaplecze gastronomiczne zadawalające. W przyszłości włodarze planują budowę „miasteczka wodnego", kompleksu rekreacyjnego dla dzieci i młodzieży, budowę dużych parkingów (wieloletni problem), budowę lądowiska i stworzenie szybkich polaczeń ze słowackim międzynarodowym portem lotniczym w Svidniku.

7. Podsumowanie

Przeprowadzone badania pozwoliły stwierdzić, iż obecnie większą szansę na prawidłowe funkcjonowanie, a niekiedy po prostu przetrwanie mają uzdrowiska wielofunkcyjne [Gonda-Soroczyńska 2015], których dobrym przykładem jest również Krynica-Zdrój. Należałoby przyjrzeć się także przebadanym uzdrowiskom dolnośląskim [Gonda-Soroczyńska, Kubicka 2015]. Można w nich nie tylko się leczyć, ale również skorzystać z różnych form sportu i rekreacji. Krynica-Zdrój posiada: 15 boisk, 13 basenów kąpielowych, 16 wypożyczalni sprzętu turystycznego, z bogatej oferty zabiegów upiększających, wyszczuplających, korygujących sylwetkę – 21 SPA, 10 solariów, 25 saun itp. Jednofunkcyjność uzdrowiska skazuje je na niebyt i szeroko rozumiane problemy ekonomiczne. W obliczu współczesnych przemian gospodarczych, a także przestrzennych, uzdrowiska winny przekształcać się w ośrodki wielofunkcyjne. Krynica-Zdrój może stanowić wzorzec dla innych uzdrowisk. Dysponując ogromnym potencjałem przyrodniczym, klimatycznym, krajobrazowym, kulturowym, wykorzystuje je prawidłowo. Wszystkie te elementy mogą stanowić podstawę dalszego rozwoju tego ośrodka, o co zabiegają włodarze gminy.

8. Wnioski końcowe

1. Krynica-Zdrój jest wielofunkcyjnym ośrodkiem uzdrowiskowym dobrze funkcjonującym zarówno jako uzdrowisko, jak i ośrodek wczasowy (15 hoteli, 16 ośrodków wczasowych i 9 ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych).
2. Oprócz dominującej funkcji uzdrowiskowej Krynica-Zdrój stanowi ważny ośrodek narciarski w Polsce.
3. Krynica-Zdrój posiada dobrze rozwiniętą infrastrukturę noclegową (zakłady uzdrowiskowe, hotele, pensjonaty, schroniska, ośrodki wczasowe, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, ośrodki niesklasyfikowane) i gastronomiczną (restauracyjną, barową).

Literatura

Baliński W., 1974, *Klimat i bioklimat Krynicy-Zdroju ze szczególnym uwzględnieniem zróżnicowania przestrzennego w uzdrowisku*, Problemy Uzdrowiskowe, 5/6 (83/84), s. 187-275.

Gaworecki W., 2003, *Turystyka*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, s. 37-39, 387-418 .

Gonda-Soroczyńska E., 2011, *Kondycja środowiska przyrodniczego w rozwoju miejscowości uzdrowiskowej na przykładzie Szczawna-Zdroju*, Biblioteka Regionalisty nr 11(2011), Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wrocław, s. 41-51.

Gonda-Soroczyńska E., 2012, *Funkcja uzdrowiskowa małego miasta na przykładzie Buska-Zdroju*, Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich, z. 2/IV, Wyd. Polska Akademia Nauk, Komisja Technicznej Infrastruktury Wsi, Kraków, s. 5-16.

Gonda-Soroczyńska E., 2014, *Wielofunkcyjność czy jednofunkcyjność? Uzdrowiska w obliczu przemian przestrzennych?*, Prace Naukowe UE we Wrocławiu nr 320, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, red. nau. J. Potocki, J. Ładysz, Wrocław, s. 68-75.

Gonda-Soroczyńska E., 2015, *Wielofunkcyjność uzdrowisk dolnośląskich*, Monografia nr CXCJ, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, Wrocław, s. 202.

Gonda-Soroczyńska E., Kubicka H., 2015, *Wyzwania i zagrożenia rozwojowe ośrodków uzdrowiskowych na przykładzie Dolnego Śląska*, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania nr 41/2015, Tom 2, Gospodarka Regionalna i Międzynarodowa, Zeszyty Naukowe nr 857, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 207-218.

Gonda-Soroczyńska E., Przybyła K., 2011, *Uzdrowisko a środowisko przyrodnicze na przykładzie Szczawnicy*, Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich, z. 10/2011, Wyd. Polska Akademia Nauk, Komisja Technicznej Infrastruktury Wsi, Kraków, s. 71-84.

Janiga J., 1975, *Krynica*, Problemy Uzdrowiskowe, 4(92), cz. II, s. 161-187.

Kaczyńscy I. i T., 2006, *Polska. Najpiękniejsze uzdrowiska*, Sport i Turystyka – Muza SA, Warszawa, s. 122-130.

Kozłowska-Szczęsna T., Błażejczyk K., Krawczyk B., Limanówka D., 2002, *Bioklimat uzdrowisk polskich i możliwości jego wykorzystania w lecznictwie*, PAN, Warszawa, s. 243-262.

Kurek W. (red.), 2008, *Turystyka,* Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 23-30, 458-470.

Łazarkowie M., R., 2007, *Uzdrowiska w Europie. Teraźniejszość i rys historyczny*, Wydawnictwo Akademickie Wyższej Szkoły Społeczno-Przyrodniczej im. Wincentego Pola w Lublinie, Lublin, s. 80-82.

Zuzańska-Żyśko E., Petryszyn J., 2008, *Od funkcji przemysłowej do turystycznej – przykład Ustronia*, [w:] *Funkcja turystyczna miast*, pod red. I. Jażdżewskiej, Łódź, s. 133-144.